



TISKOVÁ ZPRÁVA

O Cenu NPÚ Patrimonium pro futuro bojuje synagoga v Polici

Telč, 16. června 2021

V letošním roce probíhá již osmý ročník Ceny Národního památkového ústavu Patrimonium pro futuro, jejímž cílem je vyzdvihnout zásluhy o záchranu kulturních památek, významné objevy a nálezy, příklady kvalitních oprav či restaurování a úspěšné prezentace kulturního dědictví. Za Kraj Vysočina byla **v kategorii I. *Obnova památky* nominována Federace židovských obcí v ČR** za celkovou obnovu unikátní venkovské synagogy v Polici u Jemnice (okres Třebíč).

V roce 2020 obnovená „znovuobjevená“ synagoga v Polici představuje jedinečný příklad venkovské barokní synagogy z poloviny 18. století, který není jinde v České republice doložen či zachován. Většina srovnatelných staveb byla totiž již dávno zásadně přestavěna nebo zbořena z důvodu nevyhovujících podmínek pro bohoslužby (vlhkost, nedostatečné osvětlení a vytápění), špatného stavebního stavu nebo kvůli jinému využití.

„Synagoga je o to cennější, že je součástí celého urbanistického komplexu Židovské ulice, vystavěné v letech 1723-28, který se právě v Polici dochoval v téměř kompletním stavu. Zejména pro naprostou unikátnost dochované a nyní celkově obnovené vesnické barokní synagogy v Polici je její památková hodnota značná“, konstatuje Mgr. Petr Severa z telčského pracoviště Národního památkového ústavu. Obnovu uskutečnila v letech 2012 - 2020 Federace židovských obcí v ČR s celkovým nákladem 6,5 milionu Kč. Přispěly na ni Ministerstvo kultury ČR, Kraj Vysočina, Nadační fond obětí holokaustu, Nadační fond Zecher a akci podporovala také obec Police.

Federaci židovských obcí v ČR (FŽO v ČR) se podařilo synagogu památkově obnovit v původním výrazu. Společně s náznakovou interiérovou instalací a malou trvalou expozicí se jistě stane zajímavým cílem návštěvníků z domova a ciziny.

„Nejen v rámci Kraje Vysočina, ale vůbec celé republiky, šlo o originální památkový počín, který si zaslouží nominaci na Cenu NPÚ Patrimonium pro futuro za rok 2020“, dodává ředitel územního odborného pracoviště Národního památkového ústavu v Telči Mgr. Pavel Macků. Nominovaná FŽO v ČR je majitelem a investorem celé akce obnovy a po jejím dokončení též provozovatelem památky. FŽO v ČR je také majitelem desítek synagog a stovek židovských hřbitovů v celé republice, o něž se v rámci svých skromných prostředků průběžně stará po stránce obnovy, údržby a provozu.



Synagoga v Polici u Jemnice na Třebíčsku se nachází uprostřed bývalé židovské čtvrti. Jde o přízemní halovou stavbu téměř čtvercového půdorysu s trojúhelným zakřiveným štítem, která byla vybudována roku 1759 ve stylu venkovského baroka. V interiéru se dochovaly cenné reliкты synagogální architektury. Nejstarší písemný doklad o židovském osídlování pochází z roku 1671. Dobu největšího rozkvětu zažívala židovská komunita v 18. století. V té době žilo v Polici 40 – 50 rodin. Po vydání translokačního reskriptu se Židé museli roku 1728 odstěhovat z domů na návsi do nově založené Židovské ulice jižně pod zámkem, kde pro ně nechal hrabě Adam Berchtold vystavět asi 25 domů. Původní synagoga na návsi tedy přešla do rukou křesťanského majitele a vznikla potřeba postavit synagogu novou. Ta byla v Polici vystavěna v druhé polovině 18. století nákladem Izáka Landesmanna, na místě bývalé (patrně dřevěné) synagogy, která v roce 1758 shořela. Po roce 1848 židovských obyvatel rychle ubývalo. V 90. letech byla židovská obec připojena k obci v Jemnici, v roce 1913 se z Police odstěhoval poslední Žid. Svému účelu tedy sloužila do počátku 20. století, kdy obec budovu prodala majiteli panství Alfredu Vraždovi, hraběti z Kunevaldu. Ten ji roku 1919 daroval místní Jednotě sokolské. Na počátku 21. století zařadil Nadační fond Zecher, založený při Federaci židovských obcí v ČR (FŽO v ČR) pro záchranu židovských památek, synagogu na seznam bezprostředně ohrožených staveb. Budova, tehdy v majetku Sokola Moravské Budějovice, stála už řadu let opuštěná. FŽO v ČR ji v roce 2003 získala a postupně zajistila všechny potřebné doklady pro obnovu - archeologický, restaurátorský a stavebně-historický průzkum, dále studii obnovy a využití, prováděcí projekt, závazné stanovisko PP, stavební povolení, výběrové řízení na dodavatele a začala shánět potřebné finance. Samotná stavební obnova započala v roce 2012 s vybraným dodavatelem - firmou Stavební huť Slavonice. Investor pravidelně organizoval kontrolní dny se zástupci památkové péče, při nichž byl precizován postup obnovných prací a zpřesňován konzultacemi a diskusemi.

„Čas pro nás v tomto případě nehrál roli, proto obnova synagogy trvala celé desetiletí. Co však bylo v tomto případě určující, tak to byl na naší investorské straně nedostatek velkého objemu financí, takže jsme museli každoročně usilovat o vícezdrojovou dotační podporu“, uvedl Ing. arch. Jaroslav Klenovský, historik a správce židovských památek ve vlastnictví FŽO na území Moravy a Slezska.

Synagoga byla při proběhlé mnohaleté obnově zbavena výsledků novodobých stavebních zásahů a prošla náročným procesem, zahrnujícím stavební činnost a restaurování. Výsledkem je její uchování v podobě blízké se době jejího vzniku v roce 1758. Kromě záchranu samotné stavební substance stavby byly v interiéru restaurovány a z velké části rekonstruovány plochy výzdoby nástěnnými malbami a štukovým dekorem, pravděpodobně o několik desetiletí mladším než samotná stavba. Nalezeny byly např. v torzech zachované nápisové desky z nejstarší vrstvy, zbytky základu centrálního řečniště (nazývaného *bima* či *almemor*) ve vrstvě historické podlahy, či kamenné patky sloupů při západní stěně interiéru, kde bylo možno rekonstruovat ženskou galerii v hodnověrné podobě blízké se původní.



NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVIŠTĚ
V TELČI

*Cenu Národního památkového ústavu Patrimonium pro futuro vyhlašuje Národní památkový ústav letos osmým rokem. Smyslem ceny je upozornit na pozitivní příklady a příběhy v oblasti památkové péče, ukázat, co se povedlo, a ocenit ty, kteří se o to zasloužili. Komise odborníků, která z řady akcí dokončených v roce 2020 v Kraji Vysočina vybrala jednu nejzajímavější a jako vítěze krajského kola ji nominovala do celostátního kola ceny NPÚ, zasedala na územním odborném pracovišti v Telči v dubnu t. r. Komise na každém ze čtrnácti územních odborných pracovišť NPÚ vybraly do konce dubna 2021 krajské vítěze a nominovaly je na celostátní ocenění v jedné ze šesti kategorií – **Obnova památky, Restaurování, Památková konverze, Objev/nález, Presentace a popularizace a Záchrana**. Celostátní hodnocení bude probíhat v několika fázích; členové odborné komise nejprve vypracují k nominacím expertní posudky. Ve druhé fázi se členové komise sejdou na společném zasedání, na němž projednají a prodiskutují význam jednotlivých akcí a na základě hlasování navrhnou vítěze každé ze šesti kategorií. Ve třetím kole budou návrhy komise předloženy a projednány s generální ředitelkou Národního památkového ústavu Nadou Goryczkovou. Generální ředitelka může rovněž udělit mimořádné ocenění, případně vyzdvihnout za přínos památkové péči výraznou osobnost.*

*Své favority však letos může podpořit i veřejnost; v letních měsících budou lidé moci hlasovat ve veřejné anketě. Počin, který získá nejvíc hlasů v on-line hlasování, obdrží cenu veřejnosti **Památky děkují**. On-line hlasování začíná 16. června a trvá do 30. září 2021.*

Více informací naleznete na <https://www.npu.cz/pamatky-dekují>.

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Telči je jedním ze čtrnácti krajských pracovišť NPÚ. Jeho úkolem je naplňovat v Kraji Vysočina poslání odborné instituce památkové péče dané zákonem o státní památkové péči, např. zpracovávat odborné podklady pro rozhodnutí výkonných orgánů, poskytovat konzultace a odbornou pomoc vlastníkům kulturních památek při jejich obnovách a sledovat stav památkového fondu na území kraje.

Pracoviště v Telči také zpracovává návrhy na prohlášení věcí či objektů za kulturní památky a podílí se následně na jejich evidenci. Spravuje dokumentační sbírky plánů, fotografií a dalších odborných podkladů ke kulturním památkám, vede veřejně přístupnou knihovnu, organizuje cyklus přednášek Rodinné stříbro – Památky kolem nás a provádí archeologické průzkumy. Další informace najdete na www.npu.cz/uop-telc.

Kontakt:

Mgr. Petr Severa, specialista pro restaurování, NPÚ ÚOP v Telči, 724 663 726, e-mail: severa.petr@npu.cz

Ilona Ampapová, prezentace a práce s veřejností, NPÚ ÚOP v Telči, 724 663 511, e-mail: ampapova.ilona@npu.cz